

Het uitzicht van Michiel de Ruyter

Een must-have voor het Scheepvaartmuseum

Voor een museum met een maritiem-historische collectie is het altijd interessant wanneer er een representatief werk van een belangrijke zeeschilder op de markt komt, maar helemaal als daarop het eigen gebouw is afgebeeld. Het Scheepvaartmuseum greep zijn kans en wist met behulp van onder

andere de Vereniging Rembrandt het *Gezicht op het IJ met 's Lands Zeemagazijn* van Reinier Nooms te verwerven. Een waardevolle toevoeging aan de collectie en bovendien een toepasselijk geschenk voor het jubileum van de Vereniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum.

Naast Willem van de Velde I en zijn zoon Willem van de Velde II behoort Reinier Nooms (1623/24-1664) tot de grootste zeeschilders van de 17de eeuw. Zijn actieve carrière besloeg een kleine twintig jaar. In die tijd bracht hij een indrukwekkend oeuvre tot stand, bestaande uit tekeningen, etsen en schilderijen, die hij maakte voor verschillende doeleinden. Sommige werken zijn een duidelijke ode aan de zeemacht van de Republiek, andere zijn vooral documentair interessant. Nooms was in de weergave van de maritieme en nautische aspecten zeer deskundig. Hij dankte deze vaardigheid, net als zijn alias 'Zeeman' – waarmee hij ook signeerde – onder andere aan zijn vele zeereizen. Vooral zijn etsen zijn van groot belang voor de kennis van de Nederlandse historische scheepvaart en scheepsbouw. Zij geven een waarheidsgetrouw beeld van bijna alle Hollandse vaartuigen in het midden van de 17de eeuw. Zijn Amsterdamse stads- en havengezichten zijn topografisch vaak zeer nauwkeurig uitgevoerd.

UITZICHT OP HET IJ

In onze collectie bevinden zich reeds vijf schilderijen van Nooms, waaronder drie die ook het Amsterdamse havengebied als onderwerp hebben. Het grootste werk is een panoramisch gezicht vanaf het IJ op de stad. Op het water zijn alle mogelijke eigentijdse binnenvaart- en zeeschepen te zien. De twee overige schilderijen hebben beide de Buitenkant, de huidige Prins Hendrikkade, gezien vanaf het IJ als onderwerp, maar tonen elk een ander deel: Amsterdam ter hoogte van het eiland Rapenburg, met links het bolwerk Rijsenhoofd en in het midden het pakhuis van de Westindische Compagnie en een deel van de stad in meer westelijke richting. Op beide schilderijen is de bedrijvigheid van de haven en op de scheepswerven in beeld gebracht.

De nieuwe aanwinst vormt in maritiem-historisch opzicht een prachtige aanvulling op deze schilderijen. We kijken hierop namelijk de andere kant uit vanaf de toenmalige Buitenkant, waar admiraal Michiel de Ruyter woonde, in de richting van het IJ. Rechts staat 's Lands Zeemagazijn, het monumentale classicistische gebouw uit 1656, dat naar het ontwerp van stadsbouwmeester Daniël Stalpaert (1615-1676) werd gebouwd in opdracht van de admiraliteit van Amsterdam. Sinds 1973 is het de huisvesting van het Scheepvaartmuseum, maar in 1664, de datering van het schilderij, was het

Een cadeau van én voor de jarige

Met de aankoop van het schilderij door Reinier Nooms en de tentoonstelling *Drijfveer - 100 jaar verzamelen* wordt het honderdjarig bestaan van de Vereniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum gevierd. De geschiedenis van dit gezelschap vertoont veel parallellen met die van de Vereniging Rembrandt. Beide zijn opgericht door een groep welgestelde Amsterdammers en beide verbinden particulieren die zich verantwoordelijk voelen voor cultureel erfgoed en dat ook willen doorgeven.

De collectie die door de inspanningen van de Vereniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum is bijeengebracht – een van de grootste en rijkste maritieme verzamelingen ter wereld – wordt beheerd en gepresenteerd in Het Scheepvaartmuseum Amsterdam. De Vereniging stelt jaarlijks een bedrag beschikbaar voor het uitbreiden van de collectie, en vergroot en verspreidt de kennis van de maritieme cultuur en geschiedenis door middel van activiteiten, zoals lezingen en cursussen, publicaties en het ondersteunen van onderzoek.

'Ik vind het fantastisch dat dit schilderij kon worden gekocht, met deze geschiedenis en ons gebouw erop afgebeeld,' zegt Rutger van Slobbe, voorzitter van de Vereniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum. 'Het is een prachtige combinatie van een jubileumcadeau en een schilderij dat echt in het museum thuishoort. We zijn dankbaar dat de Vereniging Rembrandt en alle andere fondsen aan deze aankoop hebben bijgedragen.'

Titelprent van *Verscheyde Schepen en Gesichten van Amstelredam*

Reinier Nooms

ca. 1655. Ets, 13,5 x 24,4 cm

HET SCHEEPVAARTMUSEUM, AMSTERDAM

Gezicht op het IJ met 's Lands Zeemagazijn

Reinier Nooms

1664. Olieverf op doek, 51 x 68 cm

Bijdrage: € 125.000, waarvan € 62.500 uit het Acquoy-Nairac Fonds
HET SCHEEPVAARTMUSEUM, AMSTERDAM

Gezicht op het IJ met 's Lands Zeemagazijn van Reinier Nooms is aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt, mede dankzij haar Acquoy-Nairac Fonds, de BankGiro Loterij, het Mondriaan Fonds, de particuliere steunstichting van Het Scheepvaartmuseum, Het Compagnie Fonds en de Vereniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum.

**De Buitenkant te Amsterdam
gezien vanaf het IJ**
Reinier Nooms
ca. 1650. Olieverf op doek,
49 x 66 cm
HET SCHEEPVAARTMUSEUM,
AMSTERDAM

Zeemagazijn de opslagplaats voor de uitrusting van de oorlogsvloot.

Op het water ligt in het midden het bijna voltooide schip *De Spiegel*, klaar om te worden opgetuigd. Het vlaggenschip van De Ruyter is herkenbaar aan het beeldsnijwerk op de spiegel met een voorstelling van twee engelen die samen een spiegel dragen. Andere schepen zijn op hun zijkant getrokken voor het kalfaten van de scheepswand om het schip waterdicht te maken. De aanwezigheid van *De Spiegel* is een aanwijzing dat er voorbereidingen van de Tweede Nederlands-Engelse zeeoorlog (1665) werden uitgevoerd op de werven in de omgeving van het Zeemagazijn. Met dit schilderij kunnen we op een aanschouwelijke wijze het verhaal vertellen over Amsterdam als centrum van de 17de-eeuwse scheepvaart, over de vroegere functie van 's Lands Zeemagazijn en over de machtige Amsterdamse admiraliteit.

360°-BLIK

Het schilderij is afkomstig uit een particuliere collectie in Amiens. In oktober 1993 heeft een Nederlandse kunstliefhebber het op een veiling in Frankrijk gekocht en het weer op Nederlandse bodem gebracht. In openbare collecties in ons land bevinden zich verschillende schilderijen van Nooms, waaronder in het Rijksmuseum, het Amsterdam Museum en het

Maritiem Museum Rotterdam, maar slechts enkele hiervan hebben een Amsterdams of Nederlands thema als onderwerp. De overige werken zijn onder andere een zeeslag en gezichten op havens aan de Noord-Afrikaanse en Italiaanse kust. Nooms maakte deze zeestukken toen hij meevoer met De Ruyter op de strafexpeditie tegen de Barbarijse piraten in de Middellandse Zee.

De verwerving van het schilderij biedt de mogelijkheid om de manier van werken van Reinier Nooms nader te bestuderen. De samenhang met de thema's van de twee andere schilderijen van de Buitenkant en van het IJ, en ook de overeenkomsten in formaat en materiaalgebruik, zijn opvallend en buitengewoon interessant voor verder kunsthistorisch onderzoek. Ook de ruim 150 etsen van Nooms in onze collectie bieden hierbij aanknopingspunten. De schilderijen en de prenten samen geven binnen een tijdspanne van circa vijftien jaar een 360°-blik op de drukke Amsterdamse haven en werven in het midden van de 17de eeuw. Daardoor is het schilderij zowel kunsthistorisch als maritiem-historisch voor het museum én voor het Nederlandse openbaar kunstbezit een bijzonder waardevolle aanwinst ♦

Cécile Bosman
Conservator